

Sygn. akt VI ACa 1942/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Anna Orłowska (spr.)

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SO del. – Aleksandra Kempczyńska

Protokolant: – sekr. sąd. Mariola Frąckiewicz

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. H. i J. H.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów i nałożenie kary pieniężnej

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 1 października 2013 r.

sygn. akt XVII AmA 9/11

I zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a) w punkcie pierwszym w ten sposób, że zmienia częściowo zaskarżoną decyzję:

- w punkcie III 1) poprzez obniżenie kary pieniężnej do kwoty 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych i wykreślenie słów „za zapłatę której odpowiada ona solidarnie z J. H.”,

- w punkcie III 2) poprzez wykreślenie słów „za zapłatę której odpowiada ona solidarnie z J. H.”,

- w punkcie IV 1) poprzez obniżenie kary pieniężnej do kwoty 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych i wykreślenie słów „za zapłatę której odpowiada on solidarnie z I. H.”,

- w punkcie IV 2) poprzez wykreślenie słów „za zapłatę której odpowiada on solidarnie z I. H.”,

w pozostałym zakresie oddala odwołanie;

b) w punkcie drugim w ten sposób, że koszty procesu wzajemnie znosi między stronami;

II oddala apelację w pozostałej części;

III znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2010 roku nr (...) Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów:

I. na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z dnia 16 lutego 2007 roku, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 2 pkt 3 ww. ustawy, bezprawne działania I. H. i J. H. – wspólników spółki cywilnej (...), polegające na używaniu w ofercie imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży sformułowania „Obóz pod patronatem (...)”, co może sugerować konsumentom objęcie imprezy honorowym patronatem przez (...), podczas gdy w rzeczywistości ww. podmiot takiej aprobaty nie posiada, co stanowi nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą w błąd, określoną w art. 7 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym – i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 31 sierpnia 2010 roku.

II. na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznał za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, określone w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, bezprawne działania I. H. i J. H. – wspólników spółki cywilnej (...), polegające na stosowaniu we wzorcu umowy o nazwie „Warunki uczestnictwa” postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁽⁴⁵⁾ k.p.c., o treści:

1. „Organizator nie odpowiada za zniszczenie lub zagubienie rzeczy wartościowych w ośrodku lub w środkach transportu” (pkt 8 Warunków uczestnictwa);
2. „Koszty ponoszone przez Uczestnika w razie jego rezygnacji z imprezy: 10% ceny imprezy przy rezygnacji powyżej 31 dni przed jej rozpoczęciem; 20% ceny imprezy przy rezygnacji między 30 a 21 dniem przed datą jej rozpoczęcia, 30% ceny imprezy przy rezygnacji między 20 a 14 dniem przed datą jej rozpoczęcia, 50% ceny imprezy przy rezygnacji między 13 a 7 dniem przed datą jej rozpoczęcia, 70% ceny imprezy przy rezygnacji między 6 a 1 dniem przed datą jej rozpoczęcia, 90% ceny imprezy przy rezygnacji w dniu rozpoczęcia; W uzasadnionych przypadkach organizator może odstąpić od potrącenia kosztów rezygnacji” (pkt 15 Warunków uczestnictwa);
3. „Uczestnikowi nie przysługuje zwrot wartości świadczeń, których nie wykorzystał w czasie trwania imprezy turystycznej z przyczyn leżących po stronie Uczestnika” (pkt 17 Warunków uczestnictwa)

i nakazał zaniechanie ich stosowania.

III. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na I. H. – wspólnika spółki cywilnej (...) karę pieniężną:

1. z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 2 pkt 3 ww. ustawy, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji decyzji, w wysokości 4.320 zł, płatną do budżetu państwa, za zapłatę której odpowiada ona solidarnie z J. H.;
2. z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, w zakresie opisanym w punkcie II sentencji decyzji, w wysokości 2.430 zł, płatną do budżetu państwa, za zapłatę której odpowiada ona solidarnie z J. H..

IV. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na J. H. - wspólnika spółki cywilnej (...), karę pieniężną:

1. z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 2 pkt 3 ww. ustawy, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji decyzji, w wysokości 4.320 zł, płatną do budżetu państwa, za zapłatę której odpowiada on solidarnie z I. H.;

2. z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w 24 ust. 1 i 2 pkt 1ww. ustawy, w zakresie opisanym w punkcie II sentencji decyzji, w wysokości 2.430 zł, płatną do budżetu państwa, za zapłatę której odpowiada on solidarnie z I. H..

Powodowie I. H. i J. H. złożyli odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o jej uchylenie, ewentualnie o zmianę.

Powodowie zarzucili decyzji:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 7 pkt 4 lit. b ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym:

1) poprzez błędne przyjęcie, że powodowie nie spełnili warunków aprobaty do zostania objętymi honorowym patronatem przez (...), podczas gdy taką aprobatę otrzymali oraz, że takie działanie uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów;

2) poprzez przyjęcie, że organizowane przez powodów imprezy, tj. letnie obozy dla dzieci i młodzieży nie posiadały aprobaty w postaci honorowego patronatu (...).

2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez uznanie, że powodowie stosują wzorce umowne zawierające niedozwolone klauzule umowne w swojej działalności.

3. nieprawidłowe ustalenie stanu faktycznego przez Prezesa UOKiK w sprawie.

Pozwany Prezes UOKiK w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 1 października 2013 roku Sąd Okręgowy w Warszawie-Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił odwołanie i zasądził od powodów na rzecz pozwanego solidarnie kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i rozważania.

I. H. i J. H. są przedsiębiorcami prowadzącymi wspólnie działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod nazwą (...). W ramach prowadzonej działalności gospodarczej organizują m.in. lekcje tańca połączone z nauką dobrych manier oraz letnie i zimowe obozy dla dzieci i młodzieży. W prospektach reklamowych oraz na stronie internetowej (...) przedsiębiorcy informowali, że organizowane przez nich imprezy turystyczne objęte są honorowym patronatem (...) używając sformułowań „Obóz pod patronatem (...)”, „posiadamy patronat (...)”.

(...) objął w dniu 6 grudnia 2007 r. honorowym patronatem program edukacyjny realizowany przez powodów oraz trzy inne małżeństwa pod nazwą (...). Program był realizowany podczas roku szkolnego w formie 45 minutowych lekcji tygodniowo w ponad 500 szkołach podstawowych oraz oddziałach przedszkolnych na terenie całej Polski.

Z odpowiedzi (...) udzielonej na zapytanie Prezesa UOKiK wynika, że patronat udzielony powodom nie został zaewidencjonowany w biurze (...) oraz, że w 2010 r. zasady obejmowania patronatem honorowym przedsięwzięć związanych z ustawowymi zadaniami (...) nie przewidywały objęcia patronatem przedsięwzięć o charakterze komercyjnym, a także, że w przypadku przedsięwzięć organizowanych cyklicznie organizatorzy muszą się ubiegać rokrocznie o objęcie kolejnej edycji przedsięwzięcia patronatem. Ponadto z informacji ww. organu wynika, że w dniu 7 maja 2010 r. wezwano przedsiębiorców do zaniechania rozpowszechniania nieprawdziwej informacji o patronacie (...) i usunięcia jej m.in. ze stron internetowych. Powodowie nie zaprzestali od razu powoływania się na patronat, lecz dopiero po wyjaśnieniu sprawy z (...).

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej powodowie organizowali również kolonie letnie i zimowiska, które reklamowali jako objęte patronatem (...). Posługiwali się przy tym zwrotem „Obóz pod patronatem (...)”. W ramach tej formy działalności stosowali w sezonie letnim 2010 wzorzec umowy o nazwie „Warunki uczestnictwa” zawierający postanowienia o treści przytoczonej w zaskarżonej decyzji. Na sezon zima-lato 2011 powodowie przygotowali nowe warunki uczestnictwa, które nie zawierały zakwestionowanych postanowień.

Wysokość przychodu uzyskanego przez każdego z powodów w 2009 r. wyniosła 1.350.047,82 zł.

Odwołanie powodów od decyzji Prezesa UOKiK Sąd Okręgowy uznał za niezasadne.

Sąd Okręgowy przypomniał, że oceny, czy w danym przypadku mamy do czynienia z praktyką określoną w art. 24 ust. 2 u.o.kik., można dokonać na podstawie ustalenia łącznego spełnienia trzech przesłanek: działania przedsiębiorcy, wypełnienia znamion bezprawności i naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Wskazał, że nie budzi wątpliwości, iż powodowie są przedsiębiorcami i podejmują działania w obrocie z konsumentami. O bezprawności w rozumieniu powołanego przepisu można mówić, gdy zachowanie przedsiębiorcy - czyli jego działanie, jak również zaniechanie - jest sprzeczne z powszechnie obowiązującym porządkiem prawnym, a więc zarówno z normami prawnymi, jak również z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami, przy czym bezprawność jest obiektywnym czynnikiem, a więc niezależna jest od winy i jej stopnia, jak również bez znaczenia jest świadomość istnienia naruszeń.

W odniesieniu do działań powodów polegających na używaniu w ofercie imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży sformułowania "Obóz pod patronatem (...)", bezprawność należy wywieść z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Zachowanie powodów polegające na zamieszczaniu w folderach reklamowych oraz stronie internetowej informacji o objęciu patronatem (...) imprez turystycznych, pomimo braku uzyskania takiego patronatu, stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 7 pkt 4 lit. b ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, która to praktyka narusza zbiorowe interesy konsumentów. Przepis art. 7 pkt 4 lit. b ww. ustawy stanowi, iż nieuczciwymi praktykami rynkowymi w każdych okolicznościach jest praktyka rynkowa wprowadzająca w błąd, polegająca na twierdzeniu, że praktyki rynkowe lub produkt zostały zatwierdzone, zaaprobowane lub uzyskały inne stosowne uprawnienie od organu publicznego lub podmiotu prywatnego - przy jednoczesnym niespełnieniu warunków zatwierdzenia, aprobaty lub warunków niezbędnych do uzyskania innego stosownego uprawnienia.

W zakresie pojęcia praktyki rynkowej mieści się zatem każdy czyn przedsiębiorcy (działanie jak i zaniechanie) oraz każda forma działania przedsiębiorcy (sposób postępowania, oświadczenie lub komunikat handlowy, w tym reklama i marketing). Wskazane formy mogą być kwalifikowane jako praktyki rynkowe wtedy tylko, gdy są bezpośrednio związane z promocją lub nabyciem produktu przez konsumenta, to jest, gdy mogą oddziaływać na decyzje ekonomiczne konsumentów. Tym samym, zamieszczenie informacji o objęciu patronatem imprez turystycznych przez (...) może zostać uznane za praktykę rynkową w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Sąd Okręgowy uznał, że działanie powodów polegające na informowaniu potencjalnych klientów, iż obozy przez nich organizowane zostały objęte patronatem (...) nie było uprawnione i wprowadzało w błąd, gdyż objęcie patronatem programu (...) nie obejmowało wszelkich działań podjętych w każdym czasie w ramach prowadzonej działalności przez twórców programu. Nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego, że brak było po stronie powodów uprawnienia do powoływania się na objęcie patronatem (...) obozów, gdyż po pierwsze trudno taki wniosek wywieść z samego dokumentu udzielającego patronatu, po wtóre obozy nie stanowiły integralnego elementu programu (...), a ponadto na obozach nie był ten program realizowany. Jeżeli przedsiębiorca używa określonych oznaczeń pomimo braku uprawnienia do ich posiadania, w rzeczywistości stosuje nieuczciwą praktykę rynkową wprowadzającą w błąd. Sam fakt uzyskania przez powodów w 2007 roku patronatu (...) nie stanowi o nieograniczonej w czasie możliwości stosowania powyższego wyróżnienia (zwłaszcza od momentu sprzeciwu organu udzielającego określonej aprobaty) do wszelkich form działalności gospodarczej powodów.

W ocenie Sądu Okręgowego wskazane działanie powodów, będące niewątpliwie praktyką rynkową, o jakiej mowa w art. 2 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, mogło niewątpliwie oddziaływać na decyzje ekonomiczne konsumentów. Podawanie przez powodów nieprawdziwej informacji co do patronatu (...) nad obozem niewątpliwie wprowadzało w błąd potencjalnych konsumentów i było szczególnie niekorzystne nie tylko z powodu naruszenia ich interesów ekonomicznych. Konsument dokonując wyboru oferty powodów mógł mieć poczucie, że jego

dziecko, uczestniczące w obozie organizowanym przez powodów, będzie miało zapewnioną lepszą opiekę niż na innym obozie, z tej przyczyny, że sam (...), a więc instytucja (...), sprawuje nad nim patronat. Niewątpliwie taka informacja niesie za sobą przesłanie i daje gwarancję lepszej jakości usług, co w odniesieniu do powierzenia opieki nad dzieckiem jest bardziej istotne niż w odniesieniu do innych usług kierowanych do osób samodzielnych i dorosłych. Przedsiębiorcy stosując powyższą praktykę i powołując się w odniesieniu do obozów na wyróżnienie, które im nie przysługiwało, mieli na celu wprowadzenie konsumentów w błąd, z chęci osiągnięcia większego zysku. Reklamowanie się z powołaniem na nieistniejący patronat było chwytem marketingowym, który miał zwiększyć atrakcyjność oferty powodów, a tym samym przynieść im korzyści, poprzez nakłonienie większej ilości konsumentów do skorzystania z oferty. W wyniku stosowania przez powodów opisanej wyżej praktyki doszło do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Opisana w pkt II decyzji Prezesa UOKiK praktyka powodów, polegająca na stosowaniu w kontaktach z konsumentami postanowień wzorca umownego o nazwie „Warunki uczestnictwa” o treści wskazanej w sentencji decyzji, w ocenie Sądu Okręgowego słusznie została uznana za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Analiza postanowień powyższego wzorca umowy wykazała, że zawarto w nim postanowienia zbieżne w swej treści z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stypizowaną w tym punkcie praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Zgadając się z Prezesem UOKiK, Sąd Okręgowy uznał, że postanowienie zawarte w pkt 8 Warunków uczestnictwa, o treści: „Organizator nie odpowiada za zniszczenie lub zagubienie rzeczy wartościowych w ośrodku lub w środkach transportu” ogranicza odpowiedzialność przedsiębiorców za mienie konsumenta w czasie transportu oraz w czasie pobytu w miejscu docelowym, wyczerpując przesłanki niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385³ pkt 2 k.c. Jego wykładnia pozwala na przyjęcie, że każda kradzież, czy zgubienie rzeczy w czasie trwania imprezy, bez względu na okoliczności wyłącza odpowiedzialność powodów.

W przypadku postanowienia zawartego w pkt 15 Warunków uczestnictwa, stosowana przez przedsiębiorców regulacja pozwala konsumentowi na odstąpienie od umowy wyłącznie poprzez zapłatę ustalonych kwot. Wskazane opłaty nie są w żaden sposób związane z rzeczywistymi kosztami poniesionymi przez przedsiębiorców na skutek odstąpienia konsumenta od umowy. Ich wysokość uzależniona jest jedynie od terminu złożenia rezygnacji przez konsumenta, z całkowitym pominięciem okoliczności konkretnej sprawy. Kwestionowane postanowienie wyczerpuje przesłanki niedozwolonego postanowienia umownego, o którym mowa w art. 385³ pkt 12, 16 i 17 k.c. Sąd Okręgowy podzielił twierdzenia Prezesa UOKiK, iż organizator turystyki, jakim w tym przypadku są powodowie, nie jest w żaden sposób uprawniony do pobierania stałej, z góry określonej opłaty tytułem ewentualnych kosztów, które poniósł w związku z zawarciem umowy. Z tego też względu postanowienia, które wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub w części, jeżeli konsument rezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania, należy uznać za naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Za niedozwoloną klauzulę umowną Sąd Okręgowy uznał również postanowienie pkt 17 Warunków uczestnictwa, o treści: „Uczestnikowi nie przysługuje zwrot wartości świadczeń, których nie wykorzystał w czasie trwania imprezy turystycznej z przyczyn leżących po stronie Uczestnika”. Przedmiotowe postanowienie pozwala przedsiębiorcom na zatrzymanie uiszczonej przez konsumenta ceny w sytuacji, gdy konsument nie korzysta ze świadczeń przewidzianych umową i to bez względu na przyczyny, jakie do takiej sytuacji doprowadziły i okoliczności, w jakich do niewykorzystania świadczenia przez konsumenta doszło. Brak odniesienia się w omawianym postanowieniu do przyczyn leżących wyłącznie po stronie konsumenta, ze szczegółowym określeniem o jakie przypadki chodzi, nie spełnia wymogu precyzyjnego ujęcia warunków, które mogłyby uzasadniać zatrzymanie wartości świadczenia, z którego konsument nie skorzystał. Postanowienie umożliwiające przedsiębiorcom zatrzymanie całości ceny, pomimo niewykonania świadczenia, jako bezprawne z racji umieszczenia go w wyniku orzeczenia Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Rejestrze prowadzonym przez Prezesa UOKiK, jako wyczerpujące dyspozycję art. 24 ust. 2 pkt

1 u.o.kik, niewątpliwie narusza zbiorowe interesy konsumentów, skoro wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części.

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego, zdaniem Sądu Okręgowego nie można było zgodzić ze stanowiskiem powodów, że zaprzestali oni stosowania wzorca umowy zawierającego niedozwolone postanowienia. Przedłożony zmieniony wzorec "Warunków uczestnictwa" stanowi wyłącznie projekt nowego wzorca umowy i nie był wykorzystywany do zawierania umów. Przedsiębiorcy nie wskazali konkretnej daty wprowadzenia do obrotu zmienionego wzorca.

Za adekwatną do wagi dokonanych przez powodów naruszeń zbiorowych interesów konsumentów, Sąd Okręgowy uznał także wymierzoną przez Prezesa UOKiK karę pieniężną, określoną przy uwzględnieniu dyrektyw jej wymierzania wynikających z art. 111 u.o.kik., zgodnie z którymi przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Zdaniem Sądu Okręgowego, Prezes UOKiK prawidłowo ustalił i wziął pod uwagę wszystkie te okoliczności. Niewątpliwie ponadlokalny zasięg naruszenia potencjalnie mógł narazić większą grupę konsumentów do niekorzystnych dla nich decyzji podjętych pod wpływem błędu, że obóz był organizowany pod patronatem (...) dlatego okoliczność tę należało potraktować jako wpływającą na podwyższenie kary, zaś zaniechanie bezprawnej praktyki, także nie nastąpiło niezwłocznie po wszczęciu postępowania, a zatem nie mogło znacząco wpłynąć na wysokość kary. W odniesieniu do drugiej z zarzuconych niedozwolonych praktyk, Prezes UOKiK także słusznie uznał, że naruszała ona ważkie, bo ekonomiczne interesy konsumentów ograniczając istotnie odpowiedzialność przedsiębiorcy, niemniej jednak z uwagi na brak dowodów umyślności działania, prawidłowo w tym przypadku ostatecznie ustalona kara była niższa.

Prawidłowe było także nałożenie odrębnej kary na każdego z przedsiębiorców, gdyż spółka cywilna, którą tworzą powodowie nie jest przedsiębiorcą, zatem to przychody każdego z przedsiębiorców tworzących tę spółkę stanowią podstawę do wymierzenia kary.

Apelację od wyroku wnieśli powodowie zaskarżając go w całości. Wyrokowi zarzucili naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., w tym naruszenie tegoż przepisu w zw. z art. 328 § 2 k.p.c., poprzez dowolną i wybiórczą ocenę materiału dowodowego, naruszenie art. 242 k.p.c., naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., naruszenie art. 65 k.c., naruszenie art. 864 k.c. poprzez dwukrotne nałożenie na powodów kary pieniężnej - osobno jako poszczególnego współnika i solidarnie za zobowiązania drugiego współnika, naruszenie art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Wskazując na powyższe zarzuty, wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji ewentualnie o jej zmianę, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie jedynie w odniesieniu do wysokości i sposobu nałożenia na powodów kar pieniężnych.

W pozostałym zakresie rozstrzygnięcie jest prawidłowe. Sąd Okręgowy, w oparciu o przeprowadzone dowody, dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, dzieląc także zawarty w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wywód prawny odnoszący się do stosowania przez powodów praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Apelacja nie zawiera żadnej nowej argumentacji, która pozwalałaby na dokonanie odmiennej, niż przeprowadzona przez Sąd I instancji, oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w części dotyczącej przypisania powodom praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W tym zakresie nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c., bowiem dokonana ocena materiału dowodowego nie jest ani dowolna ani wybiórcza.

Wymieniony przepis wyraża zasadę swobodnej oceny dowodów, zgodnie z którą Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, a zatem – jak podkreśla się w orzecznictwie – z uwzględnieniem wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu,

jak również wszelkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych dowodów i mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności. Zwalczenie tej zasady nie może polegać tylko na przedstawieniu własnych, korzystnych dla skarżących ustaleń stanu faktycznego, opartych na własnej ocenie, lecz konieczne jest – przy posłużeniu się argumentami jurydycznymi – wykazanie, że wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów zostały naruszone, co miało wpływ na wynik sprawy. Jeżeli z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena Sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dały się wysnuć wnioski odmienne. Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, konieczne jest wskazanie przyczyn dyskwalifikujących w tym zakresie postępowanie Sądu orzekającego.

W niniejszej sprawie ocena dowodów została przeprowadzona zgodnie z kryteriami wskazanymi w ww. przepisie, w tym z zachowaniem zarówno poprawności logicznej, jak i doświadczenia życiowego. Sąd Okręgowy poddał ocenie całość materiału dowodowego dokonując jego poprawnej analizy, a swoje stanowisko przedstawił w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, sporządzonym zgodnie z wymogami art. 328 § 2 k.p.c. Powodowie nie wykazali, aby Sąd I instancji dokonał oceny materiału dowodowego w sposób naruszający art. 233 § 1 k.p.c. Nie jest wystarczające subiektywne przekonanie skarżących o innej wadze poszczególnych dowodów, wskazanych przez Sąd Okręgowy, jako podstawa poczynionych ustaleń.

Odnosząc się jeszcze do zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. stwierdzić należy, iż obraza art. 328 § 2 k.p.c. może być skutecznym zarzutem apelacji tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę instancyjną. Jak wskazuje się w orzecznictwie naruszenie przepisu, określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku (art. 328 § 2 k.p.c.), może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej. Sytuacja taka w niniejszej sprawie nie zachodzi, gdyż sporządzone uzasadnienie poddaje się kontroli instancyjnej.

Treść apelacji wskazuje, iż w istocie zmierza ona do zakwestionowania ocen i wniosków wyprowadzonych przez Sąd Okręgowy z poczynionych w sprawie ustaleń, które zadecydowały o przypisaniu powodom praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegającej na nieuprawnionym powoływaniu się powodów na honorowy patronat (...) w odniesieniu do organizowanych przez nich letnich obozów oraz kolonii dla dzieci i młodzieży. W tym zakresie słusznie uznał Sąd I instancji, iż bezprawność działań, polegających na używaniu w ofercie imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży sformułowania "Obóz pod patronatem (...)", należy wywieść z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Nie może budzić wątpliwości, że zachowanie powodów, polegające na zamieszczaniu w folderach reklamowych oraz na stronie internetowej informacji o objęciu patronatem (...) imprez turystycznych, pomimo braku uzyskania takiego patronatu, stanowi nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 7 pkt 4 lit. b ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Niezasadnie zarzuca apelacja błędne przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że patronat (...) nie obejmował kolonii i obozów organizowanych przez powodów. Okoliczność, iż w związku z wizytą na koloniach w S. przedstawiciel (...) zapoznał się z programem (...) nie stanowi wystarczającego argumentu do skutecznego zakwestionowania poczynionych w sprawie ustaleń. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji przekonywująco wyjaśnił dlaczego, nie dzieląc twierdzeń powodów uznał, że patronat (...) nie obejmował organizowanych przez nich kolonii i obozów. Analiza powyższego programu – realizowanego podczas roku szkolnego w formie 45 minutowych lekcji w ponad 500 szkołach podstawowych i oddziałach przedszkolnych na terenie całej Polski – w kontekście analizy oferty obozów udostępnionej na stronie internetowej oraz folderów reklamowych dotyczących wypoczynku dzieci latem 2010 r., doprowadziła Sąd Okręgowy do trafnej konkluzji o braku po stronie powodów uprawnienia do powoływania się na objęcie obozów patronatem (...). Zasadne są wskazania Sądu Okręgowego, że wniosek o objęciu obozów patronatem (...) trudno

wywieść z samego dokumentu udzielającego patronatu, w sytuacji gdy obozy nie stanowiły integralnego elementu programu (...), a ponadto na obozach program ten nie był realizowany. Istotne jest przy tym, że oferta dotycząca obozów i kolonii letnich nie była kierowana wyłącznie do dzieci realizujących program (...) w cyklu całorocznym.

Sąd I instancji wyjaśnił z jakich względów nie dał wiary zeznaniom świadka K. W. oraz zeznaniom J. H. i I. H. w zakresie twierdzeń, że program objęty patronatem (...) realizowany był także na obozach organizowanych przez powodów. Wbrew odmiennym wywodom apelacji, zeznania tych osób w zestawieniu z treścią przywołanych wyżej dokumentów, w szczególności oferty obozów oraz folderów reklamowych, słusznie zostały ocenione przez Sąd orzekający jako niewiarygodne. W tym zakresie apelacja stanowi jedynie polemikę z ustaleniami i wnioskami Sądu I instancji, które nie są wadliwe.

W sytuacji gdy Sąd Okręgowy poczynawszy od maja 2013 r. dwukrotnie przedłużał powodowi termin na wskazanie adresu zgłoszonej w charakterze świadka H. W., na której zeznania powodowie powoływali się już w odwołaniu złożonym w listopadzie 2010 r., a której adresu nie przedstawili nawet w toku postępowania apelacyjnego, za całkowicie bezzasadny uznać należy zarzut naruszenia art. 242 k.p.c. Wobec braku adresu świadka w dacie wyrokowania przez Sąd Apelacyjny, niemożliwe było uwzględnienie zawartego w apelacji wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z zeznań H. W.. Brak było również podstaw do udzielenia powodowi wnioskowanego w apelacji terminu (nie krótszego niż 6 tygodni) na ustalenie i wskazanie adresu ww. świadka, skoro w przeciągu roku pomiędzy wniesieniem apelacji (30 października 2013 r.) a datą rozprawy apelacyjnej (2 października 2014 r.) adres ten nie został przedłożony. Ponadto nie zostało nawet wykazane, aby po złożeniu apelacji podejmowane były przez powodów jakiegokolwiek dalsze próby ustalenia adresu wymienionego świadka.

W świetle prawidłowych ustaleń co do tego, że honorowy patronat (...) udzielony programowi (...), nie obejmował organizowanych przez powodów kolonii i obozów, dla przypisania powodowi zarzucanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, bez znaczenia pozostaje sporna między stronami kwestia ram czasowych udzielonego patronatu. Jak bowiem trafnie wywiódł Sąd Okręgowy, o ile można przyjąć, że skoro patronat (...) udzielony programowi (...), jako nie odwołujący się do regulaminu jego przyznawania, nie wymagał corocznego jego odnawiania, lecz mógł być odwołany w dowolnym czasie przez organ, który go udzielił, o tyle nie można uznać, że obóz organizowany przez powodów był objęty patronatem (...).

Niezasadny jest postawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 65 k.c. odnoszący się do drugiej przypisywanej powodowi praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Naruszenia przepisu art. 65 k.c. skarżący upatrują w błędnym uznaniu poszczególnych klauzul, jakie były stosowane we wzorcu umowy o nazwie „Warunki uczestnictwa”, za niedozwolone, podczas gdy klauzule te nie są tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, a ich znaczenie jest odmienne od tych klauzul, zwłaszcza w kontekście pozostałych zapisów tego wzorca i tym samym – według skarżących – klauzule te nie mogły naruszać zbiorowych interesów konsumentów.

Stosownie do art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Ugruntowana jest już wykładnia powołanego przepisu, zgodnie z którą praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest stosowanie identycznej w znaczeniu celu i skutku klauzuli, jak klauzula wpisana do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli wpisanej do rejestru. W judykaturze i literaturze przedmiotu podkreśla się, że praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów dopuszcza się każdy z przedsiębiorców, który wprowadza do stosowanych klauzul zmiany o charakterze kosmetycznym, jeżeli zmiany te nie prowadzą do zmiany istoty klauzul. Praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje zatem również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na

przeistawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli, gdyż stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru.

Nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, że treść zakwestionowanych zaskarżoną decyzją klauzul wzorca umowy o nazwie „Warunki uczestnictwa”, który stosowali powodowie, mieści się w hipotezie zakazanych klauzul. Słuszne w tym zakresie są wskazania zarówno Prezesa UOKiK, jak i Sądu I instancji. Jeszcze raz podkreślić należy, że nie jest konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej, stąd też niedozwolone będą także takie postanowienia wzorców umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Trafna jest ocena dotycząca klauzuli zawartej w pkt 8 Warunków uczestnictwa, o tożsamości sensu, celu i skutku przedmiotowego postanowienia wzorca ze wskazanymi przez Prezesa UOKiK klauzulami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Istotą omawianej klauzuli i klauzul już zamieszczonych w rejestrze, jest wyłączenie odpowiedzialności powodów (przedsiębiorców) za mienie konsumenta w czasie transportu oraz w czasie pobytu w miejscu docelowym. Dodać należy, że hipotezy klauzul wpisanych do rejestru obejmują nie tylko przypadki utraty mienia wskutek kradzieży.

Kolejna klauzula dotycząca obciążenia konsumenta ryczałtowo określonymi kosztami w razie rezygnacji z imprezy (pkt 15 Warunków uczestnictwa) także mieści się w hipotezach klauzul niedozwolonych, wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Dokonana przez Sąd I instancji wykładnia treści analizowanej klauzuli jest prawidłowa również w kontekście przewidzianej w tym postanowieniu możliwości odstąpienia przez powodów od potrącenia kosztów rezygnacji w uzasadnionych przypadkach.

W odniesieniu do ostatniej zakwestionowanej klauzuli (pkt 17 Warunków uczestnictwa), Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje wywody Sądu I instancji i nie widzi potrzeby ich powtarzania zwłaszcza, że apelacja nie przedstawia nowej argumentacji, która mogłaby podważyć prawidłowość dokonanych ustaleń i ocen.

Przechodząc do zarzutów apelacji dotyczących kar pieniężnych stwierdzić należy, iż prawidłowo jako podstawę do wymierzenia kary przyjęto przychody każdego z powodów. Nie jest również zasadne kwestionowanie wysokości kary nałożonej w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, która to kara ustalona została na poziomie 0,18% przychodu przedsiębiorcy, a zatem w wysokości znacznie niższej niż dopuszczalna ustawowo, bowiem w myśl art. 106 ust. 1 ww. ustawy Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. W ocenie Sądu Apelacyjnego nałożona kara pieniężna jest wynikiem poprawnego uwzględnienia wszystkich okoliczności wpływających na jej wysokość. Należy podkreślić, iż nakładanie kar pieniężnych stanowi instrument mający za zadanie spowodowanie przestrzegania przepisów ustawy i zapobieganie naruszeniom w przyszłości. Kara pieniężna pełni więc obok funkcji represyjnej także funkcję prewencyjną. Ma odstraszać przedsiębiorcę od podejmowania działań sprzecznych z prawem ochrony konkurencji i konsumentów lub kontynuowania tego rodzaju działań. Reasumując wymierzona kara nie jest nadmiernie wysoka i spełnia swą prewencyjną i represyjną funkcję.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższych kryteriów nie spełnia kara pieniężna nałożona w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, którą to karę w okolicznościach rozpoznawanej sprawy uznać należy za wygórowaną. Zaniechanie przez powodów stosowania zarzucanej praktyki wkrótce po uzyskaniu wiążących wyjaśnień od (...), przemawia przeciwko zasadności podwyższenia ustalonej wcześniej kwoty bazowej o 60%. Kara ustalona na poziomie 0,2 % przychodu przedsiębiorcy, tj. w wysokości 2.700 zł wypełnia prewencyjne i represyjne funkcje kary pieniężnej i w konsekwencji osiągnięty zamierzony cel.

Zasadnie zarzuca apelacja naruszenie art. 864 k.c. Zważywszy na charakter kar pieniężnych przewidzianych w art.106 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stanowiących rodzaj sankcji stosowanej w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez Prezesa UOKiK, brak było podstaw do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności powodów za zapłatę nałożonych kar pieniężnych.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w kierunku wyżej wskazanym, oddalając w pozostałej części apelację powodów na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.